

Плющик Є. В., Ямчинська Г. В. Діяльність центру обдарованої дитини та розвиток самовиховання // Нові наукові технології навчання. Збірник наукових праць / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Київ-Вінниця, 2011. – Вип 69. Частина II. – С. 203-207

УДК 78 (07)

Є. В. Плющик
старший викладач кафедри
музики та хореографії
з методиками викладання
(Житомирський університет)
Г. В. Ямчинська
старший викладач кафедри
естетики, етики та образотворчого мистецтва
(Житомирський університет)

Діяльність центру обдарованої дитини та розвиток самовиховання

Дитина є часткою природи. Її життєдіяльність підпорядковується загальним законам. Тому всі педагогічні засоби, які використовує дорослий, повинні бути природовідповідними, йти за природнім процесом розвитку дитини. На процес біогенного розвитку накладається й вплив середовища, у якій дитина живе, діє, та відбувається процес соціалізації (засвоєння та відображення суспільного досвіду й норм індивідуума).

У процесі діяльності дитина набуває певний досвід і якості (на основі внутрішніх потреб), особистість починає на цій основі вільно й самостійно вибирати цілі й засоби діяльності, керувати своєю діяльністю, одночасно удосконалюючи й розвиваючи свої здібності, змінюючи та воховуючи (формуєчи) себе.

Такий розвиток може бути названий "самопсихічним" розвитком, або саморозвитком.

Самовиховання є невід'ємною та найважливішою частиною процесу саморозвитку.

Взаємодія дорослого з дитиною, його педагогічна організація, зовнішня частина педагогічного процесу і є виховним впливом.

Внутрішня частина процесу – психічна діяльність дитини як суб'єкта саморозвитку, самовиховання; вона відтворюється на внутріособистісному рівні, що і є сприйняття, певне опрацювання дитиною зовнішніх впливів та перетворення їх у свої якості; інтерпретація цих впливів, їх оцінка, рішення про їх збереження, перетворення у свої якості й застосуванні на практиці.

Педагогічне завдання: допомогти дитині відтворити самовиховання – усвідомити всі ті процеси, які відбуваються у психіці особистості, навчити дитину

свідомо керувати ними, викликати їх мотивацію, ставити цілі свого вдосконалення.

Всі вищі духовні потреби дитини: у пізнанні, у самоствердженні, у самовираженні, в самовизначеності, в самоактуалізації – є спрямуваннями до саморозвитку, який націлює на самовдосконалення.

Вся життєдіяльність дитини є сукупністю, ланцюгами домінант, які змінюють одна одну. Вони можуть бути більш або менш сильними, усвідомленими або неусвідомленими, ситуативними або довготривалими. Саме домінанти є одним із найважливіших механізмів самовиховання. Найважливішим для особистості є домінанта постійного морального самовдосконалення, творчості, пошуку істини

Технологія домінант самовиховання спирається не тільки на процес пізнання, вона прогнозує на потреби особистості в самовдосконаленні, що призводить до такого трактування:

- ✓ Дитина є суб'єктом, а не об'єктом навчання. Суб'єктність діяльності дитини виявляється не тільки у рішенні будь-якого завдання, а й охоплює виконання конкретних цілей, різноманітну діяльність, поведінку у життєвих ситуаціях, планування подальшої життєвої мети.
- ✓ Навчання йде перед розвитком, у зоні найближчого розвитку, стимулює та прискорює розвиток досвіду,
- ✓ Приоритет формування мисленнєвих дій. Приоритет формування самовдосконалюючих механізмів особистості.
- ✓ Ведуча роль навчання у розвитку виступає як усвідомлене з позицій засвоєного у навчанні досвіду попереджаючого керування особистістю (побудова й реалізація програм самоудосконалення).
- ✓ Ведуча роль теоретичного знання, мислення, яка висвітлюється дедуктивним структуруванням навчального матеріалу. Ведуча роль теоретичної свідомості в усвідомленні дитиною дії механізму самовиховання.
- ✓ Цілеспрямована навчальна діяльність спрямована лише на пізнавальну діяльність, на зміну особистості самої себе як суб'єкта пізнання.

Поряд з мотивами пізнання у педагогічному процесі широко використовуються, стимулюються, "розгортаються" внутрішні соціальні, моральні та естетичні мотиви самоудосконалення особистості.

Категорія особистості невід'ємко пов'язана з категоріями свободи та відповідальності. Виховання вільної й самостійної особистості є головна мета сучасної педагогіки, на реалізацію якої спрямовані все виховання й освіта. Свобода у вальдорфській педагогіці розуміється диференційовано, у зв'язку із сукупним складом людини. Свобода – це здібність до об'єктивно-значущої діяльності на основі індивідуального, відповідального рішення. Для формування цієї здібності необхідний цілий ряд передумов, наприклад, розвиток самостійного мислення і волі, морального й естетичного смаку, активного інтересу до оточуючого світу й людям і т. д. Індивідуальність є друга головна категорія штайнеровської антропології. Індивідуальність пов'язана з життєвим завданням людини й проявляється в її біографії. У кожному учневі є цей скритий геній

життєвого покликання. Якщо учитель розгадає загадку кожного людського життя, зрозуміє таким чином антропологію, він дійде чуття загадки кожного людського життя. У кожній дитині схована Тайна, яка підвищує здібність розуміння. Це – духовна основа дбайливого, материнського відношення до кожної дитини, навіть складному у якомусь розумінні.

Вже шостий рік при Житомирському державному університеті імені Івана Франка Центр обдарованої дитини (існує з 2005 року).

Робота центру починалася з гуртка образотворчого та музичного мистецтва; з 2008 року приєдналися заняття з логіки та іноземної мови (англійська).

Мета: підтримка та розвиток інтелектуального та творчого потенціалу дітей дошкільного віку (від 3 до 6 років), їх самовираження та самовиховання.

Завдання: створення освітнього середовища, яке забезпечить реалізацію творчої активності, розкриє всебічні можливості дитини та реалізує їх практично; принципи і методи педагогічної діяльності: 1. особлива програма, яка розбудована як міжпредметна та з урахуванням народної традиції; 2. заняття побудовані в ігровій формі; 3. індивідуалізація та диференціація; 4. свобода вибору сфери діяльності; 5. підсилювання ролі й долі позаурочної діяльності.

- ✓ наступність у формуванні особистості дошкільників засобами мистецтва й художньої праці;
- ✓ підходи до проблеми соціальної адаптації творчо обдарованої особистості;
- ✓ соціокультурні особливості адаптації творчо обдарованої дитини;
- ✓ креативні діти й адекватні механізми корекції;
- ✓ обдаровані діти складають 20-30% (благополучних — 5%), інші знаходяться у стані великого ризику, соціальної ізоляції та відчуження з боку однолітків;
- ✓ навчання прийомам самовиховання та самореалізації.

На заняттях, крім навчального матеріалу, планується і розвиток самовиховання за такою схемою:

Тема	Навчання	Розуміння	Самовиховання	Розвиток самосвідомості
1 Свято цвіркунів <i>(вікова група – 3 роки)</i> Вивчення традицій свята	Розучування пісень та віршів до свята, рухові та пальчикові ігри, рольова казка	Изучение інтонаційних структур пісень (інтонація пісень)	Внутрішнє обумовлення сприйняття дій: самовираження у співі, танці, грі	Формування самосвідомості до національних традицій
2 Свято Різдва <i>(вікова група – 5 років)</i> Національна основа свята – колядки,	Рольові ігри, інсценізація казок до Різдвяних свят, Різдвяна зірка	Засвоєння ладового забарвлення колядок (старовинних, сучасних)	Внутрішнє моральне настроювання на важливість дійства Різдва	Привити етику спілкування із різними віковими групами (поздоровлення, проведення ігор, авторизація вправ)

	щедрівки, традиції				
3	Малювання 1 предмету (рибка, квітка)	Створення композиції з рибок, квітів (акваріум, клумба)	Засвоєння техніки малювання	Самостійне подолання труднощів	Привити радість до результату роботи
4	Декоративна робота "Засій поле зернятками"	Пальчикові малюнки – гроно калини, гроно винограду	Засвоєння техніки роботи	Самостійне подолання труднощів	Привити радість до результату роботи
5	Орнамент	а/ малювання у повтроєнні геометричних фігур; б/ малювання рослинних форм за зразком; в/ писанка – орнамент у смугі.	Засвоєння техніки роботи	Самостійне подолання труднощів	Привити радість до результату роботи
6	Малювання тварин та людей;	Складання з геометричних елементів тварин і людей	Засвоєння техніки роботи	Самостійне подолання труднощів	Привити радість до результату роботи
7	Тематичне малювання (пейзаж)	Малювання дерева, куща дощу, снігу	Засвоєння техніки роботи	Самостійне подолання труднощів	Привити радість до результату роботи
8	Розповіді про твір мистецтва	Рольові ігри (варіації на теми казок та сучасного життя)	Театральна дія – поведінка на сцені	Самостійна дія на сцені, варіації на тему відомої дійової особи	Подолання страху перед публікою
9	Метелик, пташка, квітка	Витинанка	Засвоєння техніки роботи	Самостійне подолання	Привити радість до результату роботи

(серветка)			труднощів	
------------	--	--	-----------	--

Наприклад: на занятті з музичного мистецтва опрацьовується приголосний [ч].
Семантика заняття:

Вивчаємо та інтонаційно виконуємо:

Чапля чапа по болоту,
Поїдає жаб в охоту,
А наївшись, довго спить,
На одній нозі стоїть.

(В. Плющик)

Вивчаємо рух українського народного танцю:

"Червона калина" – основний хід танцю (За К. Василенко).

Виконується на один такт. Вихідне положення – перша позиція ніг.

На затакт "і" – відділити від підлоги праву ногу.

На "раз-і" – широкий крок правою ногою вперед з носка на всю ступню.

На "два-і" – широкий крок лівою ногою вперед з носка на всю ступню.

Те ж саме – з іншої ноги. Рух виконується чоловіками та жінками у хороводах.

Темп помірний.

Allegretto

Вивчаємо українську народну пісню: Я. Степовий. "Чередничка"

Moderato

2. От від ранку і до нічки
 Все пасу я теличок.
 Гей, телички, гей, телички!
 Час нам з вами у лісок!

3. Знаю я, що ви дрочені
 І, що тільки задивись, -
 Зараз ви в чужі ячмені,
 Піднялись і подались...

4. Вечір хилиться до нічки,
 світ тікає від очей...
 Гей, телички, гей, телички!
 Час додому нам, - гей-гей!

Граємо в українську народну гру. "Чорний лицар" (За А. Цьосем)

Один стає посередині, а всі інші – в кінці грища. Завдання „Чорного лицаря” – ловити гравців, що перебігають з кінця в кінець. Йому не дозволено бігати за ними. Він ловить тільки по поперечній лінії грища, коли ті пробігають біля нього.

Усі промовляють:
 Хоч грізний, Чорний лицарю,
 Та не нам,
 Нас багато, бач, зібралось,
 А ти сам.

Хоч і всі ви там зібрались,
 Сам я тут,
 Хоч на мене ви завіялись
 Вам не бути!

Сам нас, Лицарю, не зловиш,
 Хоч би що.
 Скорі ноги собі змориш
 На ніщо.

Ми не боїмось нічого,
 Ані раз!
 Ось побачиш, як втечемо
 Всі ураз!

Ти нас ловиш по одному
 Або два.
 Кукіль зловиш, та пшениці –
 Ні зерна.

Бо важке зерно пшеничне

Перейде.
Собі кукіль, Чорний лицар
Забере!

Найвитриваліший гравець, що лишився не спійманим, стає Чорним лицарем.

На занятті з образотворчого мистецтва.

Таким чином, самовиховання як систематична планомірна робота над собою є важливим засобом доповнення виховання. Цілі самовиховання з віком змінюються: стають більш життєво значущими й можуть бути у подальшому спрямовані на професійну орієнтацію.